

Tospråklighet eller dobbel halvspråklighet

- **en betenkning om det norsksamiske språksamkvem**

av

prof. em. Knut Skog¹, Tromsø

INNHold:

SPRÅKLIGE UTVIKLINGSTRINN

HVA ER PROBLEMET?

SPRÅKLIG LIKEVEKT

SPRÅK OG MILJØ

BRUK AV SAMISK

SAMIFISERING

DE SAMISKE SPRÅKENE

DEN PEDAGOGISKE UTFORDRING

UBESVARTE SPØRSMÅL

HVA ER LØSNINGEN?

VEDLEGG 1 GSI: SAMISK SKOLESTATISTIKK 2000-2014

VEDLEGG 2 «Bidrag til Fennoskandiensspråkliga förhistoria i tid og rum»

Dr. Mikko K. Heikkilä, 2014.

---

¹ Skog har vært forsker i SINTEF og NORUT og professor i Informatikk ved UiT. Han er rådgiver for EDL – organisasjon for Etnisk Demokratisk Likeverd, Alta.

Språklige utviklingstrinn

Så vel i som utenfor skole og utdanning tilføres vi hele tiden nye språklige ferdigheter. Utenfor skolen er tilegnelsen ofte tilfeldig og ubevisst. I skolen er den delvis målbevisst men også indirekte. La oss ta dette kronologisk.

I førskolealderen (0 - 6 år) er det oppvekstmiljøet hjemme, i barnehage og ute i lek som gir barnet dets språklige impulser. Mens hjemmet tidligere var et enspråklig forum hvor morsmålet rådet, er det i dagens Norge et miljø hvor det norske språk gjennom barne-TV og andre flatskjerm leker, spill og filmer taler til barna uten å ta hensyn til deres morsmål.

I grunnskolealderen (6 – 13 år) får barn lære å skrive og lese språket de har med seg inn i skolestua. De blir også tilført nye ord og begreper ved å høre om og lære fag slik som å regne (matematikk), naturfag, samfunnsfag, engelsk, etc. For den faglige læring skal de ha den nødvendige språkferdighet som gjør det mulig selv å lese fagets boklige fremstillinger. Dermed gir dette også et vesentlig bidrag til språkdannelsen. Dette er mønstret for den norske enspråklige skoling hvor også undervisningen i engelsk, når det er nødvendig, skjer på norsk. Vi ser at fag generelt undervises på norsk. I tillegg fortsetter den språklige utvikling i skolegården så vel som i miljøene utenfor skolen.

I en tospråklig opplæring med samisk og norsk som likestilte språk er spørsmålet om dette kan resultere i en likeverdig språkdannelse, dvs. at denne opplæringen gir ferdigheter på samme nivå som den enspråklige. Kommer disse elevene ut av grunnskolen uten at tospråkligheten på tidlige barnetrinn går utover utbytte av den faglige læring i emner som matematikk, samfunnslære, naturfag, KRLE og engelsk? Også her er spørsmålet hvilken rolle det ytre miljø har for språkdannelsen. Dette er et hovedpunkt i denne utredning.

I den videregående skole (14 -17år) er språkdannelsen en sideordnet effekt av faglig opplæring. Denne skal forberede en yrkesmessig utdanning gjennom lærlingordningen eller gjennom kompetanselæring for kommende studier. Begge disse forløp er i altoverveiende grad norskspråklige men ofte med supplerende bruk også av engelsk for studier på høyeste nivå. (Den samiske høyskole i Kautokeino, hvor all undervisning skjer på samisk, må her betraktes som unntaket som bekrefter regelen.)

Hva er problemet?

Denne utredning belyser premisser og konsekvenser av bestrebelsene med å likestille de tre samisk språkene nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk med nynorsk og norsk bokmål. Arenaen for denne bestrebelse er skoleverket og landets offentlige informasjonstjenester. En slik målsetting fortoner seg i høyeste grad urealistisk og er etter alt å dømme det. Den kunne i og for seg stå som et uoppnåelig ideal om det ikke var for at den har skadelige konsekvenser for de som er på vei inn i dagens kunnskapssamfunn. Mellom våre to innbyrdes forståelige språk - norsk og nynorsk - har språkstriden pågått i 150 år. Med tilføyelse av tre innbyrdes uforståelige samiske språk blir språkligheten i grunnskolen mildt sagt en pedagogisk utfordring. Denne blir ikke mindre ved at det står 70 - 80 nye talemål å banker på, brakt til landet av tilflyttede medborgere. Disse er også identitetsmarkører og kaller på oppmerksomhet.

La meg umiddelbart fastslå at flerspråklighet ikke er av det onde. Skoleverket tilbyr fra ungdomstrinnet og opp en rekke fremmede språk. En tospråklig læreplan innfører to nasjonale språk i barneskolen. Disse defineres som første språk (1.språk) og andre språk (2.språk) avhengig av den oppmerksomhet de gis i læreplanen. Vårt nasjonale språkvalg spenner over fem forskjellige språk hvorav fire er gjensidig uforståelige. Det som denne utredning gjelder er bl.a. om tospråklighet bør praktiseres kontinuerlig fra barnets første dag i hjemmet – i barnehagen – på grunnskolen i barnetrinnet – på grunnskolen i ungdomstrinnet – eller i den videregående skole? Tospråklighet betyr vel at begge språkene i grunnskolen skal betjenes og beherskes som likeverdige?

Kompetanseløft – Samisk (LK-06S) gir de to språkene forskjellig timetall som henholdsvis 1. språk og 2. språk. Hvilken plass skal et 2.språket ha i skolen? Hvor omfattende skal den være og hvor langt skal skoleverkets forpliktelser strekke seg? Hva er konsekvensen av å gjøre norsk til 2.språk i dagens Norge? Den tospråklige målsetting innebærer at to innbyrdes uforståelige og vesensforskjellige språk skal beherskes like godt. Elevene i den tospråklige undervisning skal også ha samme språkbeherskelse som de som går i skoler med ett undervisningsspråk. Er den tospråklige målsetning en realistisk målsetning eller er den en plan for *dobbel halvspråklighet*²?

---

² Karakteristikken *dobbel halvspråklighet* er første gang benyttet i NOU 1995:6 **Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning i Norge**. I nyere faglige publikasjoner er den bl.a. brukt av cand.polit./logoped Unni Jakobsen i hennes hovedoppgave i pedagogikk: "Fagvansker hos tospråklige elver i grunnskolen" UIO 2002 og i boken "Snakker ikke samme språk; når innvandrere blir pendlere", Koloritt forlag 2007. Karakteristikken knytter an

Språklig likevekt

Et skjevfordelt språksamfunn er samfunn med et majoritetsspråk og ett eller flere minoritetsspråk. Dette er språksituasjonen i dagens Norge. Den har også klare konsekvenser for den norsk–samiske tospråklighet.

Tross målrettet innsats gjennom skoleverket, i media og i Sametingets virksomhet de siste 25 år, er den alminnelige bruk av samisk i samfunnet avtagende. I Kautokeino er antall samisk-språklige elever redusert fra 416 i år 2000 til 327 (24 %) i 2014. I Karasjok er tilbakegangen tall fra 334 til 249 (29 %). På landsplan er reduksjonen fra 933 til 812 (14 %) mens elevmassen samtidig har økt fra 522394 til 618996 (17 %).

I VEDLEGG 1 presenteres en detaljert fremstilling av tallene for antall samisk-språklige elever på fire tidspunkt fra år 2000 til 2014. Disse viser at bruken av språket er langt under *kritisk masse*, og at det er urealistisk å forvente at allmenn bruk utenfor samenes spesielle kulturelle evenementer vil bestå. For landets arbeidsgivere vil kravet til norskspråklige ferdigheter være utslagsgivende for ansettelse i alt av kunnskapsrelaterte stillinger og i de fleste faglærte yrker og tjenester. På den bakgrunn er det grunn til å vurdere det samiske språkets plass i barnehager, barneskolen, ungdomsskolen og den videregående skole fordi dette er bestemmende for barnas fremtid.

Om den tospråklige opplæring av barn i Norge i dag kommer det flere advarende signaler fra pedagogisk forskning. Den store innvandring av fremmedspråklige de siste tiårene har skapt en bred debatt om språklig læring og betydningen av funksjonell tospråklighet. Faglig har dette også relevans for den samiske språksituasjon. Jeg sakser kort fra nettet:

Forskning viser at det er knyttet utfordringer til tospråklighet. Blant annet har disse barna ofte dårligere læringsutbytte og større sannsynlighet for å droppe ut av skolen. To store UV-undersøkelser har nå satt fokus på dette.

<http://www.uv.uio.no/isp/forskning/aktuelt/aktuelle-saker/2011/minoriteter.html>

En stadig økende andel skolebarn har et annet hjemmespråk enn norsk. Det er derfor urovekkende at det både i Norge og internasjonalt rapporteres om at minoritetsspråklige har dårligere læringsutbytte fra sin skolegang enn enspråklige, og langt større risiko enn enspråklige for å avbryte sin skolegang. For å kunne forebygge dette er det avgjørende med kunnskap om hva som ligger til grunn for et godt læringsutbytte hos minoritetsspråklige.

Tospråklige barn har større utfordringer med språklæring enn tidligere antatt. Det viser ny forskning fra Det utdanningsvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Oslo.

Vi bør få et mer realistisk bilde av hva det faktisk innebærer for et barn å lære seg to språk, sier professor Monica Melby-Lervåg. Sammen med professorkollega Arne Lervåg har hun gjennomført en stor studie som oppsummerer forskning om tospråklighet og læring.

Barn har stor kapasitet til å lære seg språk, men dette er ikke en magisk prosess som går av seg selv. Å lære to språk er en langt mer krevende for barnet enn å lære ett språk, og det stiller større krav til dem som er rundt barnet. Hvis oppfølgingen er god, kan det imidlertid være en stor ressurs å være tospråklig sier Melby-Lervåg.

Andelen tospråklige barn er sterkt økende både i Norge, Europa og Nord-Amerika. I Osloskolen er nå så mange som 40 prosent av barna tospråklige. utfordringen er størst for barn som bare bruker et annet språk enn skolespråket hjemme, og som har foreldre med liten skolegang. Forskeren understreker imidlertid at svært mange andre tospråklige barn også har en utfordrende læresituasjon. Undersøkelser viser at tospråklige ofte har et mye dårligere ordforråd på skolespråket enn sine enspråklige klassevenner.

Dersom man ønsker å gi disse barna de samme mulighetene som enspråklige barn, må man starte svært tidlig med tiltak slik at de lærer skolens språk. Ordforrådet er helt avgjørende for barns læring i alle teoretiske skolefag. Tidlig oppfølging kan gi disse barna en bedre fremtid, sier Melby-Lervåg.

Ytterligere informasjon om tospråklighet finner man her:

<http://www.uv.uio.no/isp/forskning/aktuelt/aktuelle-saker/2013/vanskeligere-enn-antatt-a-vere-tospraklig.html>

<http://www.dagsavisen.no/innenriks/tospr%C3%A5klige-sliter-med-ordene-1.296542> og her:

<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Forsker-Tospraklighet-er-forst-og-fremst-en-fordel-for-ressurssterke-7386824.html>

Artiklene med bakgrunn i skolesituasjonen i Oslo forteller oss:

---

til språktheoriene til Lev Vygotskij ved som skiller mellom spontane begreper og overordnede (akademisk) begreper. Når disse er på ulike språk, lærer eleven lite eller intet.

1. Å lære to språk er langt mer krevende for barnet enn å lære ett språk, og det stiller større krav til dem som er rundt barnet.
2. Utfordringen er størst for barn som bare bruker et annet språk enn skolespråket hjemme, og som har foreldre med liten skolegang.
3. Undersøkelsen viser at tospråklige ofte har et mye dårligere ordforråd på skolespråket enn sine enspråklige klassevenner.

Punkt 2 beskriver situasjonen for barn fra samiske hjem som skal lære norsk som andre språk. Hvorledes bør disse erfaringer trekkes inn i skolesituasjonen i de samiske språkforvaltningsområder?

Det er stor uenighet mellom språkforskere, multi-kulturalister og pedagoger i synet på flerspråklighet. Det ser for meg ut til at de som er ansvarlig for læring (pedagogene) trækker så vel multikulturalistene som språkforskerne på tærne. Naturlig nok vil sistnevnte forsvare flerspråklighet som er grunnlaget for deres interessefelt. Jo flere språk desto bedre. Jeg reiser spørsmål om allmenn tospråklighet, hvor og når skal det skje og i hvilket omfang? Den samiske lærerplan **Kompetanseløft – samisk (LK-06S)** fra 2006 er en plan for tospråklighet og i høy grad basert på et multikulturelt politisk grunnsyn.

Den ofte siterte russiske språkteoretiker *Lev Vygotskij* (1869-1934) har gitt opphav til karakteristikken *dobbel halvspråklighet*. Uten å gå nærmere inn i teorier for språkdannelsen synes jeg betegnelsen er meget dekkende for den allmenne tospråklige kompetanse som utvikles i de samiske språkforvaltningsområdene. For den norskspråklige del av befolkningen i disse områder, som i mange tilfeller er i flertall, er dette uholdbart. Og bøte på en halvspråklig norskspråklig kompetanse når en skal forberede sin inntreden i et sterkt konkurranseutsatt norsk arbeidsliv er det bare de mest ressurssterke som makter.

I 2012 leverte Nordlandsforskning rapporten *Kunnskapsløftet 2006 Samisk – Mot en likeverdig skole?* Oppdragsgiver var Undervisningsdirektoratet. Av konklusjonene (side 161) gjengir jeg her de siste tre avsnittene:

De miljømessige forutsetninger for å gjennomføre opplæring etter fagplanene LK-06S er krevende. Disse er ikke minst knyttet til de samiske språkernes stilling i ulike miljø. Dette er forhold som det er vanskelig å kompensere for, men noe kan gjøres som å stimulere til bruk av samisk språk i lokalmiljøene. Dermed kan også fortrinnene ved å være funksjonelt tospråklig bli tydeligere.

Språkstøtten og språkarenaene som er tilgjengelige for samiske elever, avhenger altså i stor grad av samiske språkgrupper og lokaliteter. Sjøl der slik støtte er relativt sterk, har vi dokumentert at det norske språkets dominans påvirker skolen i ganske stor grad. Der språket står svakt er utfordringene knytta til å gjennomføre læreplaner som ikke alltid oppleves å ta hensyn til disse rammene, særlig store. Så vidt vi har dokumentert, er målet om funksjonell tospråklighet i mange tilfeller vanskelig å oppnå. Dermed er gjennomføringen av LK-06S ennå nokså ufullendt.

Til tross for at innsatsen fra mange lærere og skoleelever som jobber under vanskelige forhold er imponerende, må vi konkludere med at sistesatsen, sjølve gjennomføringen av LK-06S, i likhet med de øvrige satsene, står noe tilbake å ønske for at LK-06S kan sies å fremstå som en velklingende samisk symfoni. Vi har likevel gjennom vårt evalueringsarbeid møtt så mye vilje, ekte motivasjon og konkrete ansatser for en bedre samisk skole fra elever, foreldre, lærere og skoleledere og fra skoleiere og forvaltningsnivå for øvrig, at det er grunn til å håpe på en mer likeverdig samisk skole i fremtiden enn vi i dag ser. I dette arbeidet håper vi at den dokumentasjon og de vurderinger som her er lagt frem, vil være til hjelp.

Selv om rapporten med varsomhet uttrykker en høy grad av bekymring for konsekvensene av hva det samiske kompetanseløftet (LK-06S) innebærer, fremgår det at funksjonell språklighet, dvs. praktisk språkbruk i form av klar tale, lesing og skriving ikke oppnås i akseptabel grad. Etter hva jeg kan se er synspunktene i rapporten ikke basert på prøving av elevenes læringsutbytte a la PISA eller nasjonale prøver. For ungdomstrinnet og den videregående skole finnes også individuelle bedømmelser av faglige prestasjoner. Anonymiserte data på fylkes og kommune nivå kan - om en vil - danne grunnlag for evaluering av læringsutbytte av LK-06 og LK-06S. I dag er slike data unndratt fra offentlig innsyn.

I e-post fra Kunnskapsdepartementet av 06.05.2015 til logopeden og forfatteren av boken *Snakker ikke samme språk*, Unni Jakobsen får vi bl.a. vite at:

tall fra nasjonale prøver på 8. trinn viser at elever fra Finnmark skårer signifikant lavere enn landsgjennomsnittet i engelsk, regning og lesing. Elevene i Finnmark presterer i snitt 2-3 skalapoeng under landsgjennomsnittet på nasjonale prøver på 8. trinn. Finnmark er også det fylket som har den høyeste andelen elever på laveste mestringsnivå. Elevene i Finnmark får i snitt lavere eksamenskarakterer på sentralt sensurert eksamen (norsk, engelsk, matematikk), færre grunnskolepoeng, samt fullfører i mindre grad enn det nasjonale snittet. (Kilde: Skoleporten)

Departementet viser til SSBs statistikk over utdanningsnivået i landets befolkning. For de områder som omfattes av Sametingets ordninger for tilskudd til næringslivet (STN-områdene) viser tallene at andelen av befolkningen over 16 år som har grunnskole som høyeste utdanningsnivå, er mye høyere i SNT-områder enn i øvrige områder nord for Saltfjellet og nasjonalt.

Nå vil ikke jeg gi norsksamiske tospråklighet i barneskolen alene ansvaret for at Finnmark ligger under landsgjennomsnittet, eller at befolkningen i STN-områdene har forholdsvis mindre utdanning på videregående eller høyere nivå etter grunnskole. At innføringen av tospråklighet er til hjelp for å rette på slike uønskede forhold er imidlertid høyeste grad tvilsomt. Skal tospråklighet i en tidlig fase av barnets opplæring gjøre mer enn det skader, er forutsetningen at barnet selv opplever språkene som jevnbyrdige i sitt oppvekstmiljø. Selv ikke i Kautokeino og Karasjok er dette tilfelle.

Påvirkningen gjennom TV og media er landsdekkende for alle. All kommersiell virksomhet kommuniserer ensidig på norsk. Offisiell dokumentasjon skjer hovedsakelig på norsk selv om et brevhode i ny og ne kan inneholde et samisk ord. etc. etc.

Språk og miljø

Barns talegave er medfødt. Det oppfatter og forstår ut fra hva det erfarer. Barn har en egen evne til å ta i bruk språk og talemåter fra sine omgivelser. De *bermer*. Min personlige erfaring er at de oppgir et nytt språk like raskt som de inntar det. Ute av øre ute av sinn for å herme et kjent uttrykk. De som forsvarer tospråklighet fra barnets første skoledag tar feil når de tror at denne lette tilegnelse av tale også gjelder når barn skal lære den *funksjonelle beherskelse* av språk i form av å lese og skrive. Å nedtegne språk (skrivning i form av alfabetiske avbildninger) og å binde/oppfatte/forstå dette "bilde" som meningsfylte utsagn (lesning) er ikke gitt barnet fra fødselen av. Å lede barn inn i tospråklig lesing og skrivning (funksjonell beherskelse) alt på barnetrinnet er dobbelt så krevende/vanskelig som å føre de inn i ett språk. Det gjelder også om barnet har to talemål i hjemmet. Det vil sette spor etter seg gjennom hele barnets kunnskapsutvikling særlig hos de som ikke har kraft/ressurser til å rette opp det grunnleggende handikap som barneskolen gav de.

Selv barn som bruker samisk hjemme og på skolen vil ikke kunne unngå å møte norsk gjennom TV. NRK-Sapmi kan på ingen måte balansere det TV kanalene tilbyr av barne- og familieprogrammer. Går de på Coop eller Rema 1000 ser de bare norsk (eller engelsk) på alt av varer. *Låbi* forekommer ikke på brødposen. Heller ikke *Obbanmielki* på melkepakken. Alt av leker, også leker med pedagogisk tilsnitt, er uten et samisk ord. Den sosiale kontakt innen idrett og sport de samiske språkforvaltningsområder foregår på norsk. Den norske språkpåvirkning samiske barn utsettes for i de samiske språkforvaltningsområdene er massivt. Selv barna i kjerneområdene Karasjok og Kautokeino er ikke forskånet. Denne dominerende påvirkning formidles av idoler som er felles for alle barn og unge og uten omsyn til samiske språk og den samiske kulturkrets. Selv om barnet i hjemmet kan høre samisk kan det ikke forhindre at barnet oppfatter norsk som samfunnets første språk.

Bruk av samisk

I rapport fra Nordlandsforskning (NF-rapport nr.7/2012, Samisk språkundørsøkelse) kan vi (side 22) lese at Ole Henrik Magga i 2002 forsøkte å anslå antall brukere av nordsamisk i Norge 10.000. Jeg kjenner ikke hans fremgangsmåte. Selv har jeg gjort en enkel beregning basert på antall elever som kommer som 1. klassinger til skolen og som ber om å bli undervist på samisk. I 2014 var det 83. Det samlede antall 1. klassinger i Norge var da 63799. Antar vi at samiske familieforhold i demografisk henseende ikke skiller seg vesentlig fra landets øvrige befolkning vil enkel forholdsregning gi en samisk brukt i dagligtale i hjemmene i 2014 på $(510000 \times 83 / 63799) = 6635$. Rommelig tolkning av dette anslag antyder at 6 – 8 tusen personer i Norge har samisk i en av de tre former som hovedspråk. At noen flere kan bruke språket sporadisk er selvsagt.

Nevnte NF-rapport viser også et ca 45 % av alle de som besvarte en brukerundersøkelse rettet mot de som var registrert i Sametingets valgmanntall, ikke kunne lese eller skrive på sitt samiske språk. De yngste blant disse var 20 år. At en overveiende del av de som er står i Sametingets valgmanntall ikke snakker samisk er alminnelig kjent. Det eksisterer derfor en utbredt samisk analfabetisme også blant de som først på nittitallet ble møtt med et samisk undervisningstilbud.

Samifiseringen

I St.meld. nr. 23 (2007-2008) *Språk bygger broer* omtaler norsk som det nasjonale fellesspråket og det samfunnsbærende språket i Norge. Jeg vil tro det også gjelder nå i 2015?

Forsøk på å redusere den alminnelige norske påvirkning av barn i Norge er svært uheldig. Jeg tror den også er dømt til å mislykkes. Det hele er et spørsmål om tid. Det som i dag skjer er i og for seg en samifisering i på linje med den hyppig omtalte fornorskning av samene fra 1955 til 1990. Nordsamisk inntar den plass norsk hadde. Den er i realiteten like aggressiv som den norske var i den skole man da hadde. Forskjellen er at man den gang ikke hadde et alternativ. Det var ikke mulig å oppdrive læremateriell og kvalifiserte lærere med samisk og norsk kompetanse. I dag søker en å tvinge utviklingen tilbake ved å styre og fordele den naturlige språkdannelse i et samfunn hvis utvikling - mer enn noen gang tidligere, er avhengig av kunnskap.

Det er foreldrene til barn som begynner i barneskolen som bestemmer hva barnets førstespråk skal være. Foreldres forståelse av hva funksjonell språkbeherskelse innebærer kan måles som det antall hyllemeter bøker man finner i hjemmet. Jeg frykter at dette viser hvorfor samepolitiske hensyn kan veie tyngre enn barnets fremtidsmuligheter.

Å legge en elitær holdning til grunn for den mest elementære del av opplæringen av barn er nødt til å produsere språklig svake barn langt utover dyslektikernes rekke. Fylkesmannens tilsynsrapport **Spesialpedagogisk hjelp, opplæringslovens § 5-7**, Karasjok kommune, 20.2.15, viser at skoleeier ikke vier skoletaperne oppmerksomhet. Hvem bryr seg om taperne i den senere fase av utdanningen og i møte med arbeidslivet?

Dagens samiske barneskole er fundamentalt sett elitær. Når norskopplæringen i barneskolen blir sterkt redusert medfører det at færre elever, elever som ikke selv evner å kompensere for det skolen ikke gav de, blir tapere. En gjennomgripende tospråklig grunnskole er tilpasset de ressurssterke. Den er grunnlaget for et samisk akademia ved det Arktiske universitets historiske og humanistiske avdelinger i Alta og Tromsø. Her finner vi den siste tilvekst til listen av samekategorier: fjellsamer, skogsamer, elvesamer, fjordsamer og nå også bysamer.

De samiske språkene

Alle språk er i stadig forandring. Språk påvirkes utenfra gjennom kontakt med omverden. Isolerte språk gjennomgår også dialektiske endringer. Mangel på bruk i skriftlig form gjør et språk spesielt sårbart.

De samiske språk og dagens finske språk skilte lag i siste del av folkevandringstiden rundt begynnelsen av vår tidsregning. Vi snakker da om en utvikling som foregikk i området ved Østersjøen. Dette er påvist av lingvisten Mikko Heikkilä i hans doktorgrad *Bidrag til Fennoskandiens språklige förhistoria i tid og rum* (Universitetet i Helsingfors, 2014). Heikkilä mener at vesturalske innvandrere fra områdene ved Ladoga og Onega fortrenget indoeuropeere fra de sørlige deler av Finland. Lingvistiske spor etter disse finner han i stedsnavn, navn på formasjoner i landskapet. Dette språk er opprinnelsen til østersjøfinsk og samiske. ”I områdena av det nuvarande södra Finland och ryska Karelen har samernas språkliga förfäder bott...” skriver Heikkilä. Mens noen av innvandrerne ble fastboende vandret andre nord og vestover. Språkutviklingen for de fastboende har ledet frem til dagens finske språk, mens de som vandret videre endte i mindre grupper spredt rundt på Nordkalotten. Deres språklige utvikling kan i dag høres i 11 forskjellige samiske språk hvorav tre i Norge.

Forsøkene på å gi samisk en skriftlig form er mange. Knud Leem som etterfulgte samenes apostel Thomas von Westen, var den første. Han utgav en grammatikk og en dansk-samisk ordbok i 1756. Hans samisk var det språk han hørte som prest i Porsanger. Sener kom ordbøker og kirkelige skrifter fra presten Stockfleth, prof. J.A. Friis, prof. Kondrad Nielsen fra Helgeland, Just Knut Qvigstad fra Lyngen og journalisten Thor Frette fra Karasjok for å nevne noen. Ingen av disse kom fra samiske familier. Dagens Nordsamisk-norske ordbok (Davvi Girji 2002) er utarbeidet av professor i finsk-ugriske språk i Finland, Pekka Sammallahti sammen med 5 norske medforfattere. Boken omfatter 35000 oppslagsord. Til sammenligning har den norske bokmålsordboken 65000. Samisk er et forholdsvis lite språk og må løpende introduserer ny ord for å dekke nåtidige behov. I så henseende er det konstruert.

Et dialektisk grunntrekk i finsk-ugriske språk er konsekvent betoning av første stavelse i et flerstavelses ord. Prøv å uttale et ord som *forskereket* med trykk på første stavelse (*for*) i stedet for på den andre stavelse (*kerék*). Det siste er korrekt norsk uttale. Du kan da høre ordet slik det ofte blir uttalt av en med samisk som 1. språk. Å ta med seg norsk

betoning inn i et fremmedspråk er ikke uvanlig. I sin engelske redegjørelse for nobelkomiteens valg få år tilbake, uttalte formannen ordet *rasisme* med trykk på siste stavelse slik man gjør på norsk. På engelsk ligger trykket på første stavelse. Nå er ikke politikeres hörbare tospråklige prestasjoner lysende eksempler, men på det norske arbeidsmarked er et gebrokkent språk et handikap.

Elevtallene i den sørsamisk og den lulesamisk grunnskole var i skoleåret 2014-15 henholdsvis 14 og 22. Fordelt over grunnskolens 10 trinn innebærer det at man, statistisk sett, har 2 - 3 elever per trinn. Jeg kjenner ikke den eksakte situasjonen hva angår undervisningsmaterieell for disse to språkene, men det fortoner som en umulighet å oppdrive kompetente lærerbokforfattere for samtlige emner og trinn i grunnskolen på disse to språk. Selv for Nordsamisk er dette en utfordring. Forlagenes interesse for dette marked kan ikke være stor.

Digital skrivestøtte og samiske tastaturer er en realitet man i vår tid ikke kommer utenom. Selv norsk æ, ø og å volder besvær når man skal samvirke med verden rundt oss. De eksisterer som kjent ikke i e-post adresser. Selv den som ikke må skrive samisk får problemer om en person insisterer å benytte samiske tegn sitt navn. Å fremme krav om innføring av samiske bokstaver i norske brukeres tastaturer og dermed fjerne nyttige tegn i betjening av IT-tjenester for den norske allmennhet er uforstandig og uakseptabelt.

Den pedagogiske utfordring

Språkdannelse

Å kunne tilegne seg språk starter med den naturgitte gave å lære seg å snakke/tale. I barnets aller første tid etter fødselen lytter og ser det og tar til seg lyder som det i stigende grad gir mening. Det bygger det språk som vi kaller morsmålet men som vi skal se, i stigende grad er riktigere å kalle *nærmiljøets språk*. I denne prosess skapes kontakt og samkvem med omgivelsene vha *lydbilder*. Disse formes av viljestyrt bruk av stemmebånd, lepper, tunge, munnhulen og luftpress fra lungene. Tale (og sang) er i betydelig grad en *motorisk prosess* (lik den å stå, gå, sove, fordøye det vi spiser, etc.). Lyddannelse sitter dypt og gir opphav til *dialekter* som slår gjennom hos selv de beste når de snakker et språk de ikke har tilegnet seg som barn. Hva lydbilder (sanger), tekster (eventyr), fotografier etc. er når det lagres i vår hukommelse skal være usagt. Barn danner sin begrepsverden ut fra hva de ser og hører og erfarer og deretter forstår. Gjennom en ubevist autonom prosess gjengir de sine tanker som lydbilder. Spørsmålet blir nå hva skjer når lagerinnholdet (hukommelse/tanker) skal sammenstilles til meningsbærende hörbare lydbilder.

For et tenkt språkløst barn kan en i utgangspunktet anse alle språk som fremmedspråk. Vanligvis er morens språk det første barnet tilegner seg. Alle andre språk er da fremmede språk. Barnet har nå fått et kjent (ikke fremmed) språk. Det kjente språk er morens og kalles morsmålet. Gitt et nytt språk er morsmålet også et viktig redskap til å lære seg dette. Det kjente språket hjelper det fremmede språk inn i mottagerens bevissthet. Dette har vært og er den enspråklige vei frem til flerspråklighet. Den er *sekvensiell*. Begrepet fremmedspråk er her et definert relativt til brukerens språkkompetanse.

Den *tospråklige vei frem* mot flerspråklighet hos barn og unge starter samtidig med to språk. Det er en tofelts vei med *parallel* innføring i begge. Skal dette være mulig må barnets oppvekstmiljø også være tospråklig. Tospråkligheten må råde i hjemmet, barnehagen, barneskole og i oppvekstmiljøet. Språkene må også være i *jevnbyrdig balanse*. Er dette situasjonen i de norsk-nordsamiske, norsk –sørsamiske og norsk-lulesamiske oppvekstmiljø? Selvsagt ikke. For alle disse ulike språkene er det norske språk de facto hovedspråk og samisk et tilleggsspråk, en markør for samiskhet. Selv samisk reindrift vil ikke fungere uten kjennskap til norsk. Det er ikke mulig å ta bort kjennskap til det norske språk fra noen del av et pulserende samfunn i Norge, uten at det stopper.

Det skjevfordelte forhold mellom norsk og samisk i alle dets varianter er årsaken til at den tospråklighet som følger av Kompetanseplan samisk (LK 06 S) i dagens skole, etter min mening er ødeleggende for en uforsvarlig stor del av berørte barn og unge. *Her ligger er kjernen i det pedagogiske problemkompleks som denne utredning søker å belyse.*

Tospråklighet – eller dobbel halvspråklighet.

Begrepet ”dobbelt halvspråklighet” er knyttet til en mangelfull språklig utvikling på både morsmål og andrespråk. Det er bekymringsfullt at mennesker oppvokst i Norge, verken har utviklet godt morsmål eller god norskspråklig kompetanse. Slike ferdigheter skal skolen kunne gi alt etter evner og lyst.

Jeg merker meg at noen språkforskere mener barn alt i 5-6 års alderen har et vokabular på 8-10000 ord/termer og at de alt behersker bøyning av verb og subjekter samt riktig forming/sekvensering av ord til setninger. Hvordan fungerer dette for barn i et oppvekstmiljø med to vesensforskjellige språk? Har barn en utnyttet læringskapasitet for

språk som kommer til full anvendelse i en tospråklig situasjon? Vil deres språkutvikling være to språk hver med det halve av hva en kan forvente i et enspråklig miljø? Blir barna *dobbelt halspråklige* med de konsekvenser det har for den videre utvikling?

Hvorfor er funksjonell tospråklighet så vanskelig? Den språklige bevissthet har også å gjøre med mengden av begreper som skal beherskes. Dimensjoner her er vokabularet, synonymlister, idiomatiske referanser og lignende. Å abstrahere dette inn i klare former som formidles ved utsagn eller nedtegnelser er språkbeherskelse i et nøtteskall. Store deler av denne mengde økes betraktelig ved tospråklig funksjonell opplæring.

I vårt moderne samfunn er språk og uttrykksmåte sterkt medvirkende til det inntrykk omverden får av en person. Svake språklige ferdigheter gir seg utslag i selvsensur og reduserer samisktalendes deltagelse i den offentlige debatt. Kan det være at svake norskspråklige ferdigheter er årsak til at samer oppfatter seg som å være et urfolk?

Samisk ungdommens språk

Etter grunnskolen skal det språklige fundament for individets videre utvikling av kunnskap og ferdigheter være etablert selv om den videregående opplæring mot studiekompetanse tilbyr språklig fordypning. Den praktiske yrkesopplæring skal (ideelt sett) fullføres som lærling i angjeldende del av næringslivet. Tilgangen på lærlingsplasser i samiske områder og som dessuten har samisk-språklige kompetente veiledere er mildt sagt magert. Det innebærer at de unge som søker yrkesfaglig kompetanse må forlate de samisk-språklige omgivelser og sitt hjemmespråk. For de som tilegner seg studiekompetanse skjer det samme når de tar fatt på sitt profesjonsstudium.

Finnmark topper statistikken over frafall i den videregående opplæring. At dårlige ferdigheter i norsk medvirker til dette kan være en nærliggende årsak, men for yrkesfaglig utdanning er nok mangel på plasser for lærlinger i nærmiljøene en like betydningsfull faktor.

Ungdomstiden er sosialiseringens tid. Man orienterer seg ut mot verden rundt seg og knyttet seg til mennesker ut fra sine personlige preferanser. I den prosess er det samiske språk av underordnet/marginal betydning. Kontakt og kommunikasjon skjer på norsk og/eller engelsk. De samisktalende fellesskap er for smalt og lite. Enten det gjelder videre utdanning eller fellesskap som dannes i populærkulturens verden, har det samiske språk ingen funksjon. At det samiske visuelle og musikalske uttrykk får stor oppmerksomhet er ikke språkets skyld. Talentfull ungdom er ikke de beste ambassadører for de samiske språk.

Ubesvarte spørsmål

De utfordringer som i denne utredning er søkt belyst berører grunnleggende samepolitiske spørsmål. Spørsmålsteget (?) er hyppig benyttet. Følgende står fremdeles ubesvart:

- Når ønsket språklig utvikling uteblir i barneskolen er det spesialpedagogisk hjelp av logoped som påkalles. Hvor stort er dette behovet i de områder der LK-06 S følges?
- Hvor mange logopeder behersker de samiske språkene og finnes de ved de skoler i landet hvor språkene undervises?
- Hva sier tilsynsrapportene oss om behovene for spesialpedagogisk innsats i de samiske kjerneområdene?
- Er det grunn til å behandle samisk som et minoritetsspråk forskjellig fra andre minoritetsspråk i Norge?
- Begrepet tospråklig kan forstås som en person som har to språk som morsmål, eller som er bilingval, dvs. en som behersker to språk. Samtidig blir bilingval også i noen sammenhenger benyttet om personer som bruker to språk, selv om de ikke behersker begge språkene fullt ut. Skal vi i Norge kunne sette det norske språk i andre rekke?
- Morsmål er ikke lengre en adekvat betegnelse for det språk barn hører og lærer i førskolestadiet. Til det spiller barnehagen, TV, "nettet" og samfunnslivet i barnets omgivelse en vel så stor rolle som hjemmet.
- Er det samepolitikkens mål å gjøre samisk til majoritetsspråket i de samiske kjerneområder og de kommuner som inngår i det samiske språkforvaltningsområdet?
- Er ikke samisk i offentlig sektor kun symbolpolitikk uten praktisk betydning i samfunnslivet? Er det verd de kostnader det medfører? Kan ikke midlene skape allmenntilgjengelige verdier for befolkningen uten å belaste de unge som skal møte morgendagens kunnskapssamfunn?

- Er ikke tiden moden for en bred evaluering av konsekvensene/resultatene der samisk er innført som skolespråk slik angitt av Kompetanseløft Samisk (LK-06S).

Hva er løsningen?

Hva er problemet? - spurte jeg innledningsvis. Problemet er å starte med tospråklig opplæring fra første stund i barnets kontakt med pedagogisk tilrettelagt lek og lære. Når omgivelsene er overveiende norskspråklige, vil utviklingen av funksjonell språklig beherskelse hemmes i begge språk og barnet blir dobbelt halvspråklig. Første fase av faglæring som matte, naturfag, samfunnsfag, m.m. blir svekket.

Løsningen er å utsette innføringen av samiske til etter funksjonell norsk er etablert og innføre samisk som et 2.språk med fordypning. Engelsk blir da et 3. språk.

ELEV TALL SAMISK SKOLE 2000-2014

I 2006 ble den nye læreplanverket for grunnskolen, kalt Kompetanseløft med kodereferanse LK-06, innført. Gjennom læreplaner kalt Kunnskapsløft - Samisk (LK06S), søker man å ivareta hensyn til det samiske språk i skolerverket. I alt 10 kommuner er innlemmet i det samiske språkforvaltningsområde (her kalt SSF-område) og følger LK06S. I LK06S skal barn alt i grunnskolen lære seg funksjonell beherskelse (lese og skrive) i to språk, samisk og norsk. En skulle tro at dette ville krevde dobbelt så høyt timetall og lærerinnsats i forhold til det å lære seg kun ett språk. Avhengig av hvilket av de to språk eleven har som 1. språk reduserer LK06S norskopplæringen med henholdsvis 30 % eller 58 %. Dette resulterer i at en elev med samisk som 1. språk får sin norskundervisning redusert med 58 %. Hva dette kan innebære for elevenes videre opplæring har jeg ikke mulighet til å underbygge med tallmateriale fordi opplysninger om læringsutbytte er unndratt offentlighet.

Etterfølgende tallmateriale er hentet fra grunnskolens informasjonssystem (GSI) som finnes på hjemmesiden (Udir.no) til Undervisningsdirektoratet. For fire utvalgte skoleår viser tabellen for en valgt kommune: antall 1. klassinger, sum elever på 1. - 10. trinn, hvor mange som ble undervist på bokmål (se fotnote) og dernest hvor mange til sammen som ble undervist på samisk. Tabellene viser tallene for landet samlet og for kommuner som inngår i SSF- område.

Dette gir oss et bilde på omfanget av samiske opplæring i samiske distrikter. Videre er tall fra Alta og Tromsø tatt med da disse nå i følge Sametingets valgmanntall har en betydelig gruppe samiske innvandrere.

Tromsø sept. 2015.

Knut Skog

For hele landet finner vi:

NORGE:

Skoleår	Antall 1. klassinger	Samlet elevtall	(Bokmål)	Samiske elever
2000-01	61051	592394		933
2005-06	60345	622031		977
2010-11	59970	615979		893
2014-15	63799	618996		812

For landet under ett viser tallene at i løpet av de siste 15 år har antall elever som velger samisk som opplæringspråk er gått ned fra 933 til 812. Dette er forbausende idet utbyggingen av det samiske skoletilbud er blitt betydelig styrket bl.a. gjennom kompetanseløftet i 2006.

I Tromsø og Alta har det i den periode vi her ser på vært en betydelig innvandring barnefamilier fra typiske samiske distrikter. I media er Tromsø blitt kalt hovedstaden i Sápmi

For de samiske storbyene finner vi:

TROMSØ:

Skoleår	Antall 1. klassinger	Samlet elevtall	(Bokmål) ¹	Samiske elever ²
2000-01	850	7902	7887	15
2005-06	882	8644	8625	19
2010-11	796	8233	8202	31
2014-15	953	8344	8312	32

1) På kommunenivå viser man ikke samisk som opplæringspråk slik man kan se oppgitt på nasjonalt nivå. Antall som undervises på Bokmål eller Nynorsk er oppgitt. Da gir differansen i de kommunene som her er angitt, de elever som er samisk-språklige elever.

2) Samlet antall elever på grunnskolen 10 klasses trinn. Elevene her undervises i samsvar med LK06S (Kompetanseløft samisk) mens øvrige elever følger LK06.

Tilflytting av samiske familier til Tromsø ligger bak stigningen i antall samiske elever, men i det samlede skolebilde utgjør dette ikke mer enn 3 – 4 pr grunnskoletrinn og under 0.5 % av elevmassen.

ALTA:

Skoleår	Antall 1. klassinger	Samlet elevtall	(Bokmål) ¹	Samiske elever
2000-01	302	2661	2659	2
2005-06	316	2800	2800	0
2010-11	232	2769	2758	11
2014-15	247	2676	2655	21

Utviklingen i Alta er den samme som i Tromsø. Hvor mye av stigningen de siste årene som skyldes en ny samisk bevisgjøring eller innflytting er uklart. I det totale skolebilde er den samiske del av grunnskolen beskjeden.

BODØ:

Skoleår	Antall 1. klassinger	Samlet elevtall	(Bokmål) ¹	Samiske elever
2000-01	639	5926	5926	0
2005-06	582	6330	6329	1
2010-11	575	6070	6068	1 (og 1 nynorsk)
2014-15	655	5969	5967	0 (og 2 nynorsk)

I Bodø, som er universitetsby og nordlands hovedstad, vil en vente at en Lulesamisk språkbevissthet fantes. Dette synes ikke å være tilfelle.

De Nordsamiske SSF-områder

Det nordsamiske språk finner vi følgende kommuner:

TANA:

Skoleår	Antall 1. klassinger	Samlet elevtall	(Bokmål) ¹	Samiske elever
---------	----------------------	-----------------	-----------------------	----------------

2000-01	27	353	267	86
2005-06	42	344	258	86
2010-11	26	314	227	87
2014-15	25	276	191	85

Tana kommune skiller seg ut med en meget stabil samisk norsk språksituasjon hvor ca 25% av elevene gis grunnskoleundervisning på samisk. *** krf. Terje Frode. Uklart: Samisk 1. eller 2. språk. Innvirkingen LK06S på norskspråklig opplæring. ***

PORSANGER:

Skoleår	Antall 1. klassinger	Samlet elevtall	(Bokmål) ¹	Samiske elever
2000-01	63	571	560	11
2005-06	42	523	492	31
2010-11	32	472	433	39
2014-15	38	443	421	22

I Porsanger synes valget av samisk som grunnskolespråk å avta de siste årene. Ellers samme *** som Tana.

NESSBY:

Skoleår	Antall 1. klassinger	Samlet elevtall	(Bokmål) ¹	Samiske elever
2000-01	5	106	75	31
2005-06	2	99	73	26
2010-11	3	82	62	20
2014-15	18	78	54	24

Nesseby er en liten kommune hvor den samiske andel av elevene ligger jevnt på 25-30 %. Pr grunnskoletrinn er elevtallet så lite at det alene representerer et problem for vedlikehold av lærerkompetansen.

KAUTOKEINO:

Skoleår	Antall 1. klassinger	Samlet elevtall	(Bokmål) ¹	Samiske elever
2000-01	49	460	44	416
2005-06	36	409	32	377
2010-11	35	357	24	333
2014-15	34	359	32	327

Kautokeino (og Karasjok) utgjør kjerneområde og det største brukermiljø til nordsamisk. Kommunen har imidlertid vært fraflyttningskommune i mange år. Dette vises også klart av rekrutteringen til grunnskolen og av det samlede elevtall. I årene etter år 2000 har skolen mistet (416 – 327) 89 samisk språklige elever som utgjør ca 25%. Hvilken rolle skolesituasjonen har hatt for fraflyttningsbeslutningene skal være usagt. Det er nærliggende og anta at de som flytter er yngre barnefamilier.

KARASJOK:

Skoleår	Antall 1. klassinger	Samlet elevtall	(Bokmål) ¹	Samiske elever
2000-01	47	448	114	334
2005-06	48	436	98	338
2010-11	38	376	86	290
2014-15	29	327	78	249

Også i **Karasjok** er rekrutteringen til grunnskolen gått ned og skolen har mistet 115 samisk-språklige elever, også her nær 25 %.

KÅFJORD/TROMS:

Skoleår	Antall 1. klassinger	Samlet elevtall	(Bokmål) ¹	Samiske elever
2000-01	42	311	306	5
2005-06	21	304	294	10
2010-11	26	243	236	7
2014-15	19	219	207	12

LAVANGEN/TROMS:

Skoleår	Antall 1. klassinger	Samlet elevtall	(Bokmål) ¹	Samiske elever
2000-01	12	116	101	15

2005-06	9	122	121	1
2010-11	8	112	112	0
2014-15	16	118	113	5

For de to kommuner i Troms fylke som er innlemmet i det samiske SSF-område , **Kåfjord** og **Lavangen**, er elevtallene så små at det ikke er grunnlag for å trekke konklusjoner om endringer i bruk av det samisk undervisningstilbud.

Det **Lule-samiske** distrikt finner vi undervist i en kommune:

TYSFJORD:

Skoleår	Antall 1. klassinger	Samlet elevtall	(Bokmål) ¹	Samiske elever
2000-01	36	295	268	27
2005-06	19	270	242	28
2010-11	21	246	187	59?
2014-15	22	211	189	22

Som navnet anviser er dette språk opprinnelig kommet fra distriktene ved Luleå elven i nord Sverige. Hvorvidt de språkfaglige sider utvikles i en Svensk - Norsk samarbeid vites ikke. Elevtallet for 2010-2011 er usannsynlig og uforklarlig.

Det **Sørsamiske distrikt** finner vi undervist i en kommune:

SNÅSA:

Skoleår	Antall 1. klassinger	Samlet elevtall	(Bokmål) ¹	Samiske elever
2000-01	36	302	347	0
2005-06	28	316	322	1
2010-11	22	232	245	9
2014-15	17	247	196	14

Når en legger til grunn at det antall samiske elever vi her ser er fordelt over grunnskolens 10 år, har samiske elever ingen språklig påvirkning fra andre elever utenfor klasserommet.

Mikko K. Heikkilä:

«Bidrag til Fennoskandiensspråklige förhistoria i tid og rum»

Sommeren 2014 forsvarte Mikko K. Heikkilä sin doktorgradsavhandling «*Bidrag til Fennoskandiensspråklige förhistoria i tid og rum*» ved universitetet i Helsinki. Heikkilä er lingvist og hans historiske betraktninger, blant annet om samenes historie, har dette faglige utgangspunktet. Han legger i sin avhandling særlig vekt på stedsnavn, som han mener er «slitesterke» ovenfor tidens tann, og at dette i særdeleshet gjelder markante landskapsformasjoner.

Heikkilä hevder at samene er språklige etterkommere av vest-uraliere som vandret vestover og inn i de nord-vestlige områdene av dagens Russland (Ladoga-Onega-området) og deretter inn i de sørlige delene av Finland. Han forteller at årsaken til at de kunne trenge inn i disse områdene var at bronseteknologien kom til de vest-Uralske områdene før den kom til de vestlige delene av dagens Russland. Den overlegenheten som våpen av bronse medførte, gjorde at de fortrenget en indoeuropisk talende befolkning i områdene. Eldre og midtre bronsealder i Europa, utenom Norden, regnes til ca. 1800–1300 f.Kr. Denne innvandringen må derfor ha skjedd en gang etter 1800 f. Kr. Dette begrunner han med at bronsealderen kom til dette området på denne tiden.

Han skriver at disse menneskene snakket et vest-uralsk språk som var de østersjøfiske og samiske språkenes urstadium. (s.267). Han skriver blant annet at «*I områdena av det nuvarande södra Finland och ryska Karelen har samernas språklige förfäder bott...*»

Heikkilä forteller også at det ikke er noen enighet blant språkforskerne om når det ursamiske språket oppsto. Slutninger om når dette kan ha skjedd, går fra om kring 1500 år f.Kr.f. til omkring år null(s.40)

Han hevder også å ha språkvitenskapelige bevis for at de ursamisktalende kom til områder på Nordkalotten tidligst omkring år null, men at de kan ha kommet dit senere. (s.118) Han skriver at ursamisk ble snakket i Sør-Finland så sent som omkring 500 e.Kr.f.(s.162)

Heikkilä hevder også å ha bevis at det ursamiske språket ble oppsplittet omkring år 500 etter kr.f.(s.128) Dette betyr igjen at de samiske språkene har oppstått en gang etter dette tidspunktet.

Han forteller at samene har bodd lenge og kontinuerlig i dagens Finland, men at det ikke var i de områdene av Finland hvor de nå bor (Lappland.), men lenger sør.(s.136)

Heikkilä konkluderer slik: «*I ljuset av dagens vetenskapliga kunskaper är samiskan inte något riktigt Nordkalottens ursprungsspråk i ordets sanna bemärkelse, för Nordkalotten har tidigare bebotts av andra, utdöda folkslag och samernas språklige förfäder var ingalunda de första människorna där.*»(s.136).

Den som leser avhandlingen til Heikkilä vil av kildehenvisningene, se at det er i Finland at forskning på samenes eldre historie først og fremst har foregått. Forklaringen til dette er nok den at det var der ursamene bodde, ikke i Norge.

Det man bør merke seg at Heikkilä benytter seg av formuleringen «*språklige forfedre*». Dette er en viktig presisering. For de som er mine genetiske forfedre trenger ikke nødvendigvis å være mine språklige forfedre.

(Jarl Torfinn Hellesvik, 15.8. 2015)